

Ἡ μετάφραση
τῆς Θείας Λειτουργίας.

Ἐπισκόπου Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου

Σελ. 41

Ἐκκλησία
καί Πολιτική.

Ἱεροδιακ.
Πολυβίου Λαμπρινίδη

Σελ. 50

Περί τῆς ἀγωγῆς
τῶν παιδιῶν.

Σελ. 32

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Ἐκκλησιαστική

«Εὐαγγελίζου γῆν χαράν μεγάλην»

Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσόστομου Β'. Σελ. 3

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Διεύθυνση: Τ.Κ. 21130
1502 Λευκωσία

Τηλ. (+357) 22554600

Τηλεομιότυπο (Fax): (+357) 22439074

Ήλεκτρονική διεύθυνση (E-mail):
diafot@cy.net

Λευκωσία

Ίανουάριος - Μάρτιος 2011

Έτος 4ο - Τεύχος 14ο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην» Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄	3
Ἀποστολικό Ἀνάγνωσμα τῆς Κυριακῆς τοῦ Ἀσώτου Δρος Φαίδωνος Παπαδόπουλου	8
Κυριακή τῆς Τυρινῆς Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου	11
«Δύναμις τοῦ Ὑψίστου, ἐπεσκίασε τότε, πρὸς σύλληψιν τῆ ἀπειρογάμῳ» Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ	13
Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου Ἀντόνη Χαραλάμπους	18
Ἡ ἱστορία καὶ διδασκαλία τοῦ Ἡσυχασμοῦ π. Παναγιώτη Κώστα	23
Γιατί λυπάσαι; Νίκης Τρακοσιῆ	28
Περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν	32
Ἀμβλώσεις καὶ Ἐξωσωματικὴ Γονιμοποίηση Πρωτοπρ. Τέλλου Παπαδόπουλου	36
Ἡ μετάφραση τῆς Θείας Λειτουργίας Ἐπισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου	41
Πολυπολιτισμικότητα καὶ Ἐκκλησία Δρος Φαίδωνος Παπαδόπουλου	48
Ἐκκλησία καὶ Πολιτικὴ Ἱεροδιακ. Πολυβίου Λαμπρινίδη	50
Ὁ Γέρον Εὐμένιος Σαριδάκης Ἀναστασίας Ὅπλου	52
Τί σημασία ἔχουν τὰ ἀξιώματα; Ἐλένης Ἀναστασίου	58
Θεολογικὸ Σεμινάριο	60

«Εὐαγγελίζου
γῆ χαρὰν
μεγάλην»

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄

Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, δηλαδή ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, εἶναι τὸ μεγαλύτερο καὶ ἀνεπανάληπτο θαῦμα, ποὺ ἐπετέλεσε ἡ ἀπειρη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου.

Αὐτὸ τὸ μέγιστο θαῦμα εἶναι ἡ αἰτία καὶ ἡ ἀφορμὴ τῆς μεγαλύτερης χαρᾶς, ποὺ γεύθηκε ποτέ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

Εἶναι τὸ «Εὐαγγέλιον», ἡ καλὴ ἀγγελία, τὸ πανευφρόσυνο μήνυμα, ποὺ διὰ τῆς Θεοτόκου ἔλαβε ὀλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα, ὅτι «σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ Κεφάλαιον... ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Υἱὸς τῆς Παρθένου γίνεται»¹. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία ψάλλει: «Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην, αἰνεῖτε οὐρανοὶ Θεοῦ τὴν δόξαν»².

Μέσα ἀπ' αὐτὸ τὸ πανθαύ-

1. Ἀπολυτίκιο τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

2. Στίχος τοῦ Μεγαλυναρίου τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

μαστο καὶ κοσμοχαρμόσυνο γεγονός τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, γίνεται φανερὴ ὄχι μόνο ἡ ἀπειρη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ πανσοφία Του, ἡ παντοδυναμία Του καὶ ἡ «ἄκρα συγκατάβασις Αὐτοῦ» πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ (βλ. Γέν. α', 26). Αὐτὸ σημαίνει ὅτι εἶχε προικισθεῖ μὲ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ ἔχει ὁ Θεὸς (σὲ ἀνάλογο βαθμὸ φυσικὰ) καὶ μὲ ἐλευθερία. Ὁ Δημιουργὸς ἐπιθυμοῦσε τὸ πλάσμα Του, ἐλεύθερα καὶ μὲ τὴ Θεία Χάρη, νὰ ἀξιοποιήσει τὰ χαρίσματα τοῦ «κατ' εἰκόνα», ὥστε νὰ φθάσει στὸ «καθ' ὁμοίωσιν». Ὁ ἄνθρωπος, ὅμως, κάνοντας κακὴ χρῆση τῆς ἐλευθερίας του καὶ «ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς» (Ψαλμ. μθ', 13), ἀφοῦ προτίμησε τὸν δρόμο τῆς ἀνυπακοῆς καὶ τῆς χωρὶς τὸν

Θεὸ θεώσεως. Ἔτσι, βρέθηκε δοῦλος τῆς ἁμαρτίας, τῶν παθῶν, τοῦ διαβόλου, τῆς φθορᾶς καὶ τέλος τοῦ θανάτου.

Ὁ Πανάγαθος Θεὸς, ὅμως, δὲν τὸν ἐγκατέλειψε. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς πτώσεως προλέγει ὅτι ἕνας ἀπόγονος τῆς γυναίκας, ποὺ θὰ γεννηθεῖ χωρὶς ἄνδρα, θὰ συντρίψει τὴν κεφαλὴ τοῦ ὄφεως-διαβόλου καὶ θὰ σώσει τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπο (βλ. Γέν. γ', 15). Μὲ τὸ «Πρωτευαγγέλιον» αὐτό, σκιαγραφεῖται, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἤδη τῆς ἀνθρώπινης Ἱστορίας, τὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας καὶ ὁ ρόλος της στὴν ἐν Χριστῷ σωτηρία.

Θέλοντας ὁ Θεὸς-Πατέρας νὰ ὀδηγήσει τὸ πλάσμα Του πάλι κοντὰ Του, χωρὶς νὰ παραβιάσει τὴν ἐλευθερία του, προνοεῖ, ὥστε, μετὰ τὴν ἀρνήσι τοῦ πρώτου ἀνθρώπου νὰ ὑπακούσει στὸ θέλημά Του, ἕνας ἄλλος ἄνθρωπος νὰ ἀνταποκριθεῖ ἐλεύθερα στὸ κάλεσμά Του καὶ νὰ ἀποδεχθεῖ νὰ φέρει στὸν κόσμον τὸν Σωτῆρα.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἦταν ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος, τὸν καθοριστικὸ ρόλο τῆς ὁποίας προανήγγειλαν καὶ προτύπωσαν χιλιάδες χρόνια πρὶν οἱ Προφῆτες μὲ πολλὰ συμβολικὰ εἰκόνες. Ὁ γνωστὸς ὕμνος, ποὺ ψάλλεται, ὅταν ἐνδύεται τὰ ἱερὰ ἄμφιά του ὁ ἀρχιερέας, στὸ μέσον τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, συνοψίζει μὲ γλαφυρότητα τοὺς συμβολισμοὺς αὐτούς: «Ἄνωθεν (δηλαδὴ ἀπὸ παλιὰ) οἱ Προφῆται σὲ προκατήγγειλαν· στάμνον, ράβδον, πλάκα, κιβωτόν, λυχνίαν, ὄρος ἀλατόμυτον, χρυσοῦν θυμιατήριον καὶ σκηνήν, πύλνν ἀδιόδεντον, παλάτιον καὶ κλίμακα, καὶ θρόνον τοῦ Βασιλέως».

Ὅταν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εὐηγγελίσθη στὴ Θεομήτορα τὴ σύλληψη καὶ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκείνη, λέγοντας πρὸς αὐτὸν «ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ

ῥῆμά σου» (Λουκ. α', 38), ἀπεδέχθη ἐκ μέρους ὅλου τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ ἀπολύτως ἐλεύθερα νὰ συνεργήσει στὴ σωτηρία τοῦ κόσμου.

Χωρὶς αὐτὴ τὴν ἐλεύθερη συγκατάθεση τῆς Παναγίας μας νὰ συνεργήσει στὴν ἐνανθρώπιση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθεῖ!

Ἔτσι, λοιπόν, χάρις στὴν ὑπακοὴ τῆς Θεοτόκου, «ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ» (Γαλ. δ', 4), ὁ Ὅποιος «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων... ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος»³ (Φιλιπ. β', 6 - 7).

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀπετέλεσε, κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκινό, «τὸ πάντων καινῶν καινότατον, τὸ μόνον καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον»⁴. Αὐτὸ τὸ γεγονός ἀνυμνεῖ καὶ ἡ Ἁγία

3. «Ἄν καὶ ἦταν Θεός, ἄδειασε (ἀπὸ τὴ δόξα Του) τὸν Ἐαυτὸν Του καὶ πῆρε δούλου μορφὴ καὶ ἐξομοιώθηκε μὲ τοὺς ἀνθρώπους».

4. «Ἀπ' ὅλα τὰ καινοφανῆ (γεγονότα) τὸ πιὸ καινοφανές, τὸ μόνο (πραγματικὰ) καινοφανές (γεγονός) κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο».

μας Ἐκκλησία, ψάλλοντας: «Ὡ θαύματος καινοῦ, πάντων τῶν πάλαι θαυμάτων!»⁵.

Στὸ μέγιστο αὐτὸ θαῦμα ἐμπεριέχονται καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἔτσι, βλέπουμε ὅτι:

Ὁ Ἄπειρος Θεὸς χωρεῖ στὴ μήτρα τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν καθιστᾷ «Πλατυτέρα τῶν Οὐρανῶν»!

Ὁ Δημιουργὸς ἐνώνεται μὲ τὸ δημιούργημά Του!

Ὁ Πλάστης πλάττεται!

Ὁ Ἄναρχος ἄρχεται!

Ὁ Αἰώνιος καὶ Αἶδιος εἰσέρχεται στὸν χρόνο!

Ὁ Ἀθάνατος ἐνώνεται μὲ τὸν θνητό!

Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, «ὁ ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων» χωρὶς μπτέρα, συλλαμβάνεται στὴν κοιλία τῆς Παναγίας χωρὶς πατέρα!

Ὁ Ἀσώματος, Ἄσαρκος καὶ

Ἄυλος Λόγος, λαμβάνει σῶμα, σάρκα καὶ ὕλη!

Ὁλος ὁ Θεὸς παραμένει στὸν Οὐρανὸ (δηλαδὴ πανταχοῦ παρῶν) καὶ ταυτοχρόνως ὅλος σκηνώνει στὴ μήτρα τῆς Θεοτόκου!

Ὁ Τέλειος Θεὸς ἐνώνεται «ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως»⁶ μὲ τὸν τέλειο ἄνθρωπο καί, ἔτσι, συλλαμβάνεται «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου» ὁ Θεάνθρωπος!

«Εὐαγγελίζου -λοιπόν- γῆ χαρὰν μεγάλην», διότι μὲ τὸ μεγάλο θαῦμα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου στήθηκε ἡ «κλίμαξ ἡ ἐπουράνιος, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός» καὶ ἡ «γέφυρα ἡ μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν».

Μὲ τὸν Εὐαγγελισμὸ τῆς Θεοτόκου «χαρᾶς τὰ πάντα πεπλήρωται», ἀφοῦ «τὸ μεσότοι-

χον τοῦ φραγμοῦ» (Ἐφεσ. β', 14) μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀρχίζει νὰ γκρεμίζεται!

Τὰ Χερουβεὶμ μὲ τὴ «φλογί- νην ρομφαίαν τὴν στρεφομέ- νην» (Γέν. γ', 24) ἀποχωροῦν ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Παραδείσου καὶ ἀνοίγει ὁ δρόμος πρὸς τὸ «ξύλον τῆς ζωῆς»!

Ὁ «ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτό- νος» (Ἰωάν. ν', 44) διάβολος νι- ώθει ἤδη τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεὸ νὰ τοῦ συντρίβει τὴ γεμάτη κακία κεφαλὴ του (βλ. Γέν. γ', 14)!

Τὸ «καθ' ἡμῶν χειρόγραφον» (Κολ. β', 14) τῶν ἁμαρτιῶν μας ἀρχίζει νὰ σχίζεται, ἐνῶ πλησι- ἀζει πλέον «τοῦ πεσόντος Ἀ- δάμ ἡ ἀνάκλησις καὶ τῶν δα- κρύων τῆς Εὐᾶς ἡ λύτρωσις»!

«Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην», διότι τὰ θεμέλια τοῦ Ἄδν ἀρχίζουν νὰ τρέμουν καὶ οἱ πύλες του νὰ τρίζουν!

Ὁ θάνατος χάνει τὴν παντο- δυναμία του καὶ τὸ φῶς τῆς Ἀ- ναστάσεως ἀρχίζει ν' ἀνατέλλει!

Οἱ γυναῖκες δὲν νιώθουν πλέον νὰ τὶς βαραίνει τὸ ὄνει- δος τῆς Εὐᾶς, ἀφοῦ μιὰ γυναί- κα, ἡ Θεοτόκος, συνέλαβε τὸν δεῦτερο Ἀδάμ, τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου!

«Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγά- λην, αἰνεῖτε οὐρανοὶ Θεοῦ τὴν δόξαν», διότι «ἰδοὺ ἡ ἀνάκλη- σις νῦν ἐπέφανεν ἡμῖν· ὑπὲρ λόγον ὁ Θεός, τοῖς ἀνθρώποις ἐνοῦται· ἀρχαγγέλου τῆ φωνῆ, ἡ πλάνη ἐκμειοῦται· ἡ Παρθέ- νος γὰρ δέχεται τὴν χαρὰν· τὰ ἐπίγεια γέγονεν οὐρανός· ὁ κόσμος λέλυται τῆς ἀρχαίας ἀ- ρᾶς. Ἀγαλλιάσθω ἡ κτίσις, καὶ φωναῖς ἀνυμνεῖτω. Ὁ ποιητῆς καὶ λυτρωτῆς ἡμῶν, Κύριε δόξα σοι»⁷.

Καλὴ ὑπόλοιπη Τεσσαρα- κοστή! Καλὸ Πάσχα!

5. «Ὡ, τὸ καινούργιο θαῦμα ἀπ' ὅλα τὰ παλαιὰ θαύματα!» (Θεοτοκίον τῶν Ἀποστίχων τοῦ Παρακλητικοῦ Ἐσπερινοῦ τοῦ Σαββάτου, σὲ ἦχο β').

6. «Χωρὶς νὰ (μετα)τραπεῖ, νὰ συγχυστεῖ (ἡ θεία μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση), ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ διαιρεθοῦν πλέον».

7. Τρίτο Στιχηρὸ τῶν Ἀποστίχων τοῦ Ἐσπερινοῦ τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελι- σμοῦ.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ

Δρος Φαίδωνος Παπαδόπουλου
Θεολόγου

(Α΄ Κορ. στ', 12-20)

«**12** Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. **13** Τὰ βρώματα τῆ κοιλίας καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. Τὸ δὲ σῶμα οὐ τῆ πορνείας, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ ὁ Κύριος τῷ σώματι. **14** ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὸν Κύριον ἤγειρε καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. **15** Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστί; Ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; Μὴ γένοιτο. **16** Ἡ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῆ πόρνη ἐν σώμα ἐστι; Ἐσοῦνται γάρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· **17** ὁ δὲ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνεύμα ἐστι. **18** Φεύγετε τὴν πορνείαν. Πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν, ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. **19** Ἡ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῶν Ἁγίου Πνεύματος ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἐαντῶν; **20** Ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς· δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ».

Τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα τῆς Κυριακῆς τοῦ Ἀσώτου, προέρχεται ἀπὸ τὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή τοῦ Ἀπο-

στόλου Παύλου καὶ ἀναφέρεται στὸ ζήτημα τῶν εἰδωλοθύτων. Ὡστόσο, ἔμμεσα σχετίζεται μὲ τὴ νηστεία, καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ τοποθετήθηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία κατὰ τὴ δεύτερη Κυριακὴ τοῦ Τριωδίου, μίας περιόδου πού χαρακτηρίζεται ὡς στάδιο ἐγκράτειας, προσευχῆς καὶ πνευματικοῦ ἀγώνα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴ τῶν Ἀποστόλων, οἱ εἰδωλολάτρες καὶ μαζί τους πολλοὶ Χριστιανοί, πού εἶχαν πρόσφατα ἐγκαταλείψει τὴν εἰδωλολατρία, συνήθιζαν νὰ τρώγουν τὰ κρέατα πού προσφέρονταν ὡς θυσία στοὺς ἀρχαίους θεοὺς, τὰ εἰδωλόθυτα. Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Κορίνθου πίστευαν ὅτι αὐτὴ ἡ συνήθεια δέν ἔβλαπτε τὴν ψυχὴ τους, ἀφοῦ δέν πίστευαν στοὺς ψεύτικους θεοὺς. Ὡστόσο, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τοὺς συμβουλεύει νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰ εἰδωλόθυτα, μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι, ὀρθὸ κριτήριον γιὰ τὸ τί θὰ φᾶμε ἢ τί θὰ ἀποφύγουμε, δέν εἶναι τὸ τί ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ τὸ τί συμφέρει στὴν πνευματικὴ μας προκοπή. «Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει», λέγει ὁ Ἀπόστολος. Κάτι πού σημαίνει ὅτι ὅλα ἐπιτρέπονται, ἐπειδὴ εἶναι δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, πού προσφέρονται γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ, ὅμως, πού ὅποιοδήποτε ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ πού δόθηκαν ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τὴν ἀνάπαυσή μας, κυριαρχεῖ στὴν ψυχὴ μας καὶ τὴν ὑποδουλώνει μὲ τὴ μορφὴ τῆς ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας, αὐτὸ παύει νὰ ὠφελεῖ καὶ ἀντίθετα βλάπτει, τόσο τὸ σῶμα ὅσο καὶ τὴν ψυχὴ.

Προεκτείνοντας τὰ πιὸ πάνω, μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ νηστεία δέν συνιστᾷ καταπάτηση τῶν δικαιωμάτων μας, οὔτε καὶ πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς ἀπαγόρευση μίας σειρᾶς ἀπὸ τροφές. Ἀντίθετα, πρέπει νὰ θεωρεῖται καὶ προπαντὸς νὰ ἀσκεῖται, ὡς συνειδητὴ καὶ θεληματικὴ προσπάθεια ὑποταγῆς τοῦ θελήματος καὶ τῶν δικαιωμάτων μας στὸ θέλημα καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς ἀγώνας γιὰ νὰ μὴν ὑποδουλωθοῦμε σ' αὐτὰ πού δόθηκαν, γιὰ νὰ μᾶς ὑπηρετοῦν.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, μέσα ἀπὸ τὴ συγκεκριμένη περικο-

πί, συνδέει σαφέστατα τὴν ἀνεξέλεγκτη χρήση τῶν φαγητῶν με τὴν πτώση στὰ αἰσχρὰ σαρκικά πάθη. Καί ἀσφαλῶς, δέν πρωτοτυπεῖ, ἀφοῦ ἡ συσχέτιση τῆς ἀκράτειας στὴ χρήση τῶν τροφῶν με τὴν πτώση σέ ἄλλες ἐμπαθεῖς καταστάσεις, ἀναφέρεται σέ πολλά σημεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, με κορυφαία τὴ διήγηση γιὰ τὴν πτώση τῶν Πρωτοπλάστων.

Χαρακτηριστικά γιὰ τὸ ὑπὸ συζήτηση θέμα, εἶναι τὰ ἐξῆς λόγια τοῦ σοφοῦ Σειράχ: «*Παιδί μου, στή ζωὴ σου νά δοκιμάσεις τὴν ψυχὴ σου κι ὅ,τι εἶναι βλαβερό γι' αὐτήν, μὴν τῆς τό δώσεις· δέν συμφέρουν ὅλα σέ ὅλους καί δέν εὐδοκιμοῦν ὅλες οἱ ψυχές σέ ὅλα· μὴ δίνεσαι με ἀπληστία σέ κάθε ἀπόλαυση καί μὴν πέφτεις ὀρμητικά στὰ φαγητά*».

Ἡ ἄποψη πολλῶν, πού πηγάζει, εἴτε ἀπὸ ἄγνοια εἴτε ἀπὸ φιληδονία, ὅτι ἡ κατανάλωση τῶν διαφόρων τροφῶν, σέ ὅποιαδήποτε ἡμέρα τῆς ἐβδομάδας ἢ ὅποιαδήποτε περίοδο τοῦ ἔτους, δέν ἐπιηρεάζει τὴν ψυχικὴ καθαρότητα καί τὴν πνευματικότητα τοῦ ἀνθρώπου ἀποδείχθηκε, σύμφωνα με τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου, ἀπόλυτα ἐσφαλμένη.

Ἐσφαλμένη, ὅμως, εἶναι καί ἡ ἀντίληψη ἀρκετῶν πιστῶν, πού θεωροῦν ὅτι ἡ νηστεία εἶναι ἡ ἀρχὴ καί τὸ τέλος τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα. Τόσο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὅσο καί ἡ σύνολη ἀποστολικὴ καί πατερικὴ γραμματεία, διδάσκουν κατηγορηματικά ὅτι ἡ νηστεία δέν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλὰ μέσο, πού μᾶς βοηθεῖ νά φτάσουμε στὴν τελείωση. Ἡ φράση, «*πάντα μοι ἔξεστιν*», δηλώνει σαφέστατα ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κορωνίδα τῆς δημιουργίας καί ὅλα τοῦ δόθηκαν, γιὰ νά τὸν διακονοῦν στὴν πορεία του πρὸς τὴν θέωση. Εἶναι ἐλεύθερος νά χρησιμοποιεῖ ὅλα τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, με κριτήριο, βέβαια, ὄχι τὸ βαθμὸ προσφορᾶς τους στὴν ἐγωιστικὴ του ἱκανοποίηση, ἀλλὰ τὴ συμβολὴ τους στὴν κατὰ Θεὸ τελείωση. Αὐτὸ δηλώνεται με τὸ «*οὐ πάντα συμφέρει*».

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΤΥΡΙΝΗΣ

Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου
Θεολόγου - Νομικοῦ

(Ματθ. στ', 14-21)

«*14* Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· *15* ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. *16* Ὅταν δὲ ρηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φαῶσι τοῖς ἀνθρώποις ρηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. *17* Σὺ δὲ ρηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου ρίψαι, *18* ὅπως μὴ φαῆς τοῖς ἀνθρώποις ρηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. *19* Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· *20* θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσι οὐδὲ κλέπτουσι· *21* ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν».

Κατὰ βάθος, ὁ ἄνθρωπος ποθεῖ δύο πράγματα: τὴν ἀσφάλεια καί τὴν εὐτυχία του.

Θέλει νά ἐξασφαλίσει τὸν ἑαυτό του, ἀπὸ κάθε κίνδυνο πού εἶναι δυνατόν ν' ἀπειλήσει τὴ ζωὴ του.

Πῶς θὰ τὸ πετύχει, ὅμως;

Νομίζει ὅτι θὰ ἀποκρούσει κάθε κίνδυνο, ἂν ἔχει χρῆμα ἀφθο-

νο, ὅπως χρυσάφι, τραπεζογραμμάτια, χρεώγραφα, μετοχές, κοσμήματα πολύτιμα, ὅ,τι σχετικό φαντάζει στὰ μάτια του σάν «θησαυρός».

Πιστεύει πὼς αὐτὰ θὰ τὸν προφυλάξουν ἀπὸ τὴν ἀρρώστια, τὴ στέρηση. Νόμιζει πὼς θὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν δόξα, τιμὴ, ὑπόληψη. Φρονεῖ πὼς θὰ τὸν κάνουν νὰ εἶναι κάτι. Νὰ φαίνεται κάποιος. Νὰ τὸν ὑπολογίζουν οἱ ἄλλοι. Γι' αὐτό καὶ δίνει ὅλη του τὴν καρδιά στό εἶδωλό του. Γίνεται δηλαδή εἰδωλολάτρης.

Σ' αὐτὴ τὴν πυρετώδη προσπάθεια γιὰ τὴν ἀπόκτηση καὶ ἐξασφάλιση «θησαυρῶν», παρεμβαίνει ὁ Κύριος. Ἡ πρότασή Του εἶναι σαφής. Κι ἔχει δίκιο. Κι αὐτό, διότι ξέρουμε ὅτι δύο κίνδυνοι ἀπειλοῦν τοὺς θησαυροὺς πού μαζεύουμε: ἡ φθορὰ καὶ ἡ ἀφαίρεσή τους.

Γιὰ τὴ φθορὰ, ἐργάζεται τὸ σκουλίκι καὶ ἡ σκουριά. Ὑπάρχει ὁμως παράλληλα, ἡ ἀπειλή πολέμων, τοπικῶν ἀναστατώσεων, θεομηνιῶν.

Ὑπάρχουν, ὁμως, καὶ οἱ κλέφτες. Παρατηροῦνται κλοπές μετὰ τὴν ἀφαίρεση, τὰ δανεικὰ πού δέν ἐπιστρέφονται, τὸν δόλο, τὴν ἀπάτη.

Μετὰ ἀπ' ὅλα τοῦτα, τί ἀπομένει; Ἡ ἀπελπισία. Ὁ φόβος. Ἡ ἀγωνία. Πολλές φορές, πολλοὶ βρίσκουν τότε διέξοδο στὴν τρέλα. Στὸν θάνατο.

Τί θὰ γίνει λοιπόν;

Ὁ Χριστὸς δέν ἀποκλείει τὸν θησαυρισμὸ. Ὡστόσο, στρέφει τὴν προσοχή μας στὸν ἀληθινὸ θησαυρὸ. Στὶς καταθέσεις στὴν τράπεζα τοῦ οὐρανοῦ. Μᾶς καλεῖ ν' ἀνοίξουμε τὸ χέρι μας, ἀλλὰ καὶ τὴν καρδιά μας στοὺς ἀδελφούς μας.

Ὅταν δέν ὑπάρχουν χρήματα, καλούμαστε νὰ καταθέσουμε κόπους, ἰδρώτα γιὰ χάρι τῶν ἄλλων. Κι ἀκόμη προσευχές καὶ ἀγῶνα γιὰ τοὺς ἄλλους. Γιὰ νὰ γίνουν καλύτεροι. Τελειότεροι.

Θησαυροί, λοιπόν, ἀσφαλισμένοι. Κανένας κίνδυνος ἀπὸ τὴ φθορὰ ἢ τὴν ἀρπακτικὴ διάθεση τῶν ἀνθρώπων. Οὔτε φόβος, οὔτε ἀγωνία ἢ φθόνος.

Στόχος ὁ οὐρανός, λοιπόν. Γιὰ τὸ καλὸ μας!

Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ
Θεολόγου

«Δύναμις τοῦ Ὑψίστου,
ἐπεσκίασε τότε,
πρὸς σύλληψιν
τῆ ἀπειρογάμῳ»

Πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια, εἶχαμε κάνει μιὰ μικρὴ εἰσαγωγὴ στὸν Ἀκαθίστο Ὑμνο, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα τὸ λαοφιλέστερο ὑμνολογικὸ κείμενο τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Πρὶν ἀπὸ ἓνα χρόνο, ἀναφερθήκαμε στὸν Α' Οἶκο τοῦ Κοντακίου τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου καὶ σχολιάσαμε ὀρισμένους ἀπὸ τοὺς Χαιρετισμοὺς τοῦ ἐν λόγῳ Οἴκου. Σ' αὐτό μας τὸ ἄρθρο, θὰ ἀναφερθοῦμε στὸν Β', στὸν Γ' καὶ στὸν Δ' Οἶκο, πού ἀναφέρονται στὸ ἴδιο ἀκριβῶς θέμα μετὰ τὸν Α' Οἶκο, δηλαδή στὸ ἱστορικὸ γεγονός τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Οἱ τέσσερις πρῶτοι Οἴκοι τοῦ Κοντακίου τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου, ἐξιστοροῦν τὰ διαδραματιζόμενα κατὰ τὸν

Εὐαγγελισμὸ τῆς Θεοτόκου στὴ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας, μετὰ ἀπαράμιλλο ποιητικὸ τρόπο. Στὸν Α' Οἶκο παρουσιάζεται ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ, ὁ Ἀρχάγγελος ἐκεῖνος πού, ὅπως καὶ πέρυσι ἀναφέραμε, συνδέεται μετὰ ὅλα τὰ γεγονότα τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπισκέπτεται τὴν Παρθένο Μαρία στὸ σπίτι της στὴ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας, νὰ τῆς ἀπευθύνει τὸ «Χαῖρε» καὶ νὰ τῆς ἀναγγέλλει τὸ θεῖο μήνυμα τῆς ἐξ αὐτῆς Σαρκώσεως τοῦ προαιωνίου Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ Παρθένη Μαρία εἶναι τὸ ἀνθρώπινο ἐκεῖνο πρόσωπο πού ἐπέλεξε ὁ Πανάγαθος Θεὸς ἀπὸ ὅλες τὶς γενεές τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ διαδραματίσει τὸν σημαντικότερο ρόλο

στο έργο τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, νὰ κυφορήσει δηλαδὴ στὰ σπλάχνα τῆς τὸν σεσαρκωμένο Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπιλογή τῆς δὲν ἦταν καθόλου τυχαία, ἀλλὰ ὀφείλεται στὸ ὅτι ἦταν καὶ παραμένει ἔσαεὶ τὸ ἀγιώτερο καὶ καθαρότερο ἀνθρώπινο πρόσωπο τῆς παγκόσμιας ἱστορίας, ἡ Παν-αγία μὲ ὅλη τὴν κυριολεξία τῆς λέξεως. Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ὑπῆρξε καὶ παραμένει ἔσαεὶ ἡ «*τιμιωτέρα τῶν Χερουβείμ καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφεείμ*». Εἶναι, ὅπως λένε οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ μετὰ Θεὸν θεός, γιατί αὐτὴ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀνθρώπινη ἢ ἀγγελικὴ ὑπαρξη πραγματοποίησε στὴ ζωὴ τῆς αὐτὸ ποὺ ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸ τῆς ζωῆς ὅλων μας, δηλαδὴ τὴ θέωση, τὴ ἔνωση μὲ τὸν Θεό, τὴ μετοχὴ στὴν ἄκτιστη χάρι τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ, λοιπόν, ἀφοῦ ἀπευθύνει στὴν Παρθένο Μαρία τὸν ἀρχαγ-

γελικὸ χαιρετισμό: «*Χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί*» (Λουκ. α', 28), τῆς ἀποκαλύπτει τὸ προαιώνιο σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, ποὺ εἶναι ἡ Ἐνανθρώπιση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. «*Ἴδου συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν*» (Λουκ. α', 31)· ἰδοῦ, θὰ μείνεις ἔγκυος, θὰ γεννήσεις υἱὸν καὶ θὰ τὸν ὀνομάσεις Ἰησοῦν. Τὰ λόγια τοῦ Ἀρχαγγέλου προκαλοῦν, ὅπως ἦταν φυσικό, μεγάλη ἔκπληξη καὶ ἀπορία στὴν Παρθένο Μαρία, ἀφοῦ ποτὲ τῆς δὲν εἶχε ὀποιαδήποτε σαρκικὴ σχέσι μὲ ἄντρα, ἀλλὰ ἦταν ἀπολύτως ἀγνή καὶ καθαρὴ. Ποτὲ στὴν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων δὲν συνέβη κάτι παρόμοιο μ' αὐτὸ ποὺ τῆς ἀναγγέλλει ὁ Ἀρχάγγελος ὅτι θὰ συμβεῖ σ' αὐτὴν. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη εἶχαμε πολλὰ θαυμαστὰ συλλήψεις ἀπὸ στείρες γυναῖκες καὶ μάλιστα ἀπὸ γυναῖκες σὲ

προχωρημένη ἡλικία, μὲ πιὸ πρόσφατη τὴν περίπτωσι τῆς Ἐλισάβετ, τῆς μητέρας τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ ἑξαδέλφης τῆς Παναγίας. Ἐδῶ ὅμως ἔχουμε κάτι ἐντελῶς διαφορετικό, ποὺ συμβαίνει γιὰ πρώτη καὶ μοναδικὴ φορὰ στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου: τὴ σύλληψη ἀπὸ παρθένο γυναῖκα, τὴ σύλληψη ἄνευ σπορᾶς, χωρὶς δηλαδὴ τὴ σαρκικὴ συνάφεια ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Εἶναι ὡς ἐκ τούτου ἀπολύτως δικαιολογημένη ἡ ἀντίδρασι τῆς Θεοτόκου στὰ λόγια τοῦ Ἀρχαγγέλου. Ἡ Θεοτόκος δὲν ἀμφισβητεῖ τὰ λόγια τοῦ Ἀρχαγγέλου, ἀλλὰ ἐκφράζει τὴν ἔκπληξη καὶ τὴν ἀπορία τῆς, τὴν ὁποία ὁ ποιητὴς μὲ τόσο ὁμορφο τρόπο παρουσιάζει στοὺς Οἴκους Β' καὶ Γ' τοῦ Κοντακίου τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου. Ὁ δίκαιος Ζαχαρίας, ὅταν τοῦ ἀνακοίνωσε ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ ὅτι ἡ στείρα καὶ προχωρημένη στὴν ἡλικία γυναῖκα τοῦ θὰ γεννήσει υἱόν, ὁ ὁποῖος θὰ ὀνομασθεῖ Ἰωάννης, ἀμφισβήτη-

σε τὰ λόγια τοῦ Ἀρχαγγέλου καὶ ζήτησε ἀπτὲς ἀποδείξεις, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι γιὰ χρόνια παρακαλοῦσε θεομὰ τὸν Θεὸ μαζί μὲ τὴ γυναῖκα τοῦ τὴν Ἐλισάβετ, νὰ τοὺς χαρίσει ἕνα παιδί. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ τιμωρήθηκε νὰ χάσει τὴ φωνὴ του μέχρις ὅτου πραγματοποιηθοῦν αὐτὰ ποὺ τοῦ ἀνήγγειλε ὁ Ἀρχάγγελος.

Ὁ ποιητὴς τοῦ Κοντακίου τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου περιγράφει στὸν Β' Οἶκο, μὲ πολὺ ὁμορφο ποιητικὸ τρόπο, τὴν ἔκπληξη καὶ τὴν ἀπορία τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου γιὰ τὰ ὅσα τῆς ἀναγγέλλει ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ:

«*Βλέπουσα ἡ Ἁγία, ἑαυτὴν ἐν ἀγνείᾳ, φησὶ τῷ Γαβριήλ θαρσαλέως· τὸ παράδοξόν σου τῆς φωνῆς, δυσπαραδέκτον μου τῇ ψυχῇ φαίνεται· ἀσπόρου γὰρ συλλήψεως τὴν κύψιν πῶς λέγεις; κρᾶζων Ἀλληλούϊα*».

Γνωρίζοντας ἡ Ἁγία ὅτι ἦταν ἀγνή καὶ ποτὲ δὲν εἶχε ἔλθει σὲ σαρκικὴ συνάφεια μὲ ἄντρα, φώναξε μὲ θάρρος πρὸς τὸν λειτουργοῦντα

Ἀρχάγγελο: Τὰ παράδοξα ποὺ ἀκούω ἀπὸ τὴ φωνή σου, μοῦ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ τὰ δεχθῶ μέσα στὴν ψυχὴ μου. Πῶς μοῦ ἀναγγέλλεις κύηση, ἀφοῦ δὲν προηγήθηκε σύλληψη ἀπὸ ἀνθρώπινη σπορά; κραυγάζοντας Ἀλληλούϊα (αἰνεῖτε τὸν Θεόν). Ἦς θυμηθοῦμε ἐν προκειμένῳ τὰ λόγια τῆς Παρθένου, ὅπως τὰ παραθέτει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς: «Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;» (Λουκ. α', 34). Πῶς θὰ μοῦ συμβεῖ αὐτό, ἀφοῦ δὲν ἔχω συζυγικὲς σχέσεις μὲ ἄνδρα;

Καὶ ἀμέσως μετὰ, στὸν Γ' Οἶκο παρουσιάζει τὴν Παναγία νὰ ἐπιμένει νὰ γνωρίσει τὴν ἄγνωστη γνώση, τὸ ἄγνωστο καὶ ἀποκεκρυμμένο μυστήριό τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ:

«Γινῶσιν ἄγνωστον γινῶναι, ἢ Παρθένος ζητοῦσα, ἐβόησε πρὸς τὸν λειτουργοῦντα· ἐκ λαγόνων ἀγνῶν, υἷὸν πῶς ἔστι τεχθῆναι δυνατόν; λέξον μοι. Πρὸς ἧν ἐκεῖνος ἔφησεν

ἐν φόβῳ, πλὴν κραυγάζων, οὕτω...».

Θέλοντας νὰ γνωρίσει ἡ Παρθένος τὴν ἄγνωστη γνώση, φώναξε δυνατὰ πρὸς τὸν λειτουργοῦντα Ἀρχάγγελο: Πές μου· πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γεννηθεῖ υἷος ἀπὸ λαγόνες ἀγνές καὶ παρθενικές; Πρὸς τὴν ὁποία ἐκεῖνος ἀπάντησε μὲ φόβο, κραυγάζοντας... Καὶ ἀκολουθοῦν οἱ θαυμάσιοι Χαιρετισμοὶ τοῦ Γ' Οἴκου, στοὺς ὁποίους δὲν μᾶς ἐπιτρέπει τὸ μῆκος τοῦ παρόντος ἄρθρου νὰ ἀναφερθοῦμε.

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ στὸ ἐρώτημα τῆς Παναγίας γιὰ τὸ «πῶς» τῆς ἀσπόρου συλλήψεως, διασώζεται στὶς σελίδες τοῦ Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου: «Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι» (Λουκ. α', 35). Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα θὰ ἔλθει ἐπάνω σου καὶ ἡ δύναμη τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ θὰ σὲ καλύψει. Ὅ,τι συμβεῖ θὰ συμβεῖ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ «οὐκ ἀδυνατήσῃ παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα» (Λουκ. α', 37),

ἀφοῦ τίποτα δὲν εἶναι ἀκατόρθωτο γιὰ τὸν Θεό. Τὸ «γεννώμενον ἅγιον», ὡς ἐκ τούτου, δὲν θὰ εἶναι καρπὸς τῆς συναφείας ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ὅπως συμβαίνει σὲ κάθε γέννηση νέου ἀνθρώπου, ἀλλὰ θὰ εἶναι καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ θὰ σαρκωθεί, θὰ γίνῃ ἀνθρώπος «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ἀρχαγγέλου φανερῶνει στὴν Παρθένο Μαρία τὸ μέγα μυστήριον «τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ» (Ἐφεσ. γ', 9), μπροστὰ στὸ ὁποῖο ὑποκλίνεται ταπεινὰ ἡ Παρθένος καὶ προσφέρει τὸν ἑαυτό της χωρὶς ἐνδοιασμούς, γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ προαιώνιο θέλημα τοῦ Θεοῦ. «Ἴδου ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου» (Λουκ. α', 38). Ἴδου, εἶμαι μὲ δούλη τοῦ Κυρίου. Ἦς γίνῃ τὸ θέλημά του σὲ μένα, ὅπως μοῦ τὸ εἶπες. Ἡ ὑπακοὴ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ θεραπεύει τὶς

συνέπειες τῆς ἀνυπακοῆς τῆς πρωτοπλάστου Εὐας καὶ ἀνοίγει τὸν δρόμο γιὰ τὴν Ἐνανθρώπιση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τὴ γαστέρα τῆς Ἄειπαρθένου γεννᾶται ἀσπύργως ὁ Σωτήρας τοῦ κόσμου, Χριστὸς, καὶ ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία εἶναι πλέον πραγματικὴ δυνατότητα γιὰ ὅποιον τὴν ἐπιθυμεῖ.

«Δύναμις τοῦ Ὑψίστου, ἐπεσκίασε τότε, πρὸς σύλληψιν τῇ ἀπειρογάμῳ· καὶ τὴν εὐκαρπον ταύτης νηδύν, ὡς ἀγρὸν ὑπέδειξεν ἡδὺν ἅπασιν, τοῖς θέλουσι θερίζειν σωτηρίαν, ἐν τῷ ψάλλειν οὕτως· Ἀλληλούϊα».

Δύναμη τοῦ Ὑψίστου ἐκάλυψε τότε τὴν Ἀπειρογάμο (ἐκείνην ποὺ δὲν εἶχε ἐμπειρία γάμου, τὴν ἄγαμη, τὴν παρθένο), ὥστε νὰ συλλάβῃ. Καὶ κατέστησε τὴν εὐκαρπη γαστέρα της, ἀγρὸν γλυκὺ γιὰ ὅσους θέλουν νὰ θερίσουν τὴ σωτηρία, ψάλλοντας Ἀλληλούϊα (αἰνεῖτε τὸν Θεόν).

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΟΡΘΡΟΥ

Ἀντώνη Χαραλάμπους
Θεολόγου

Η ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου ἀποτελεῖ τὴν πιό μεγάλη καὶ τὴν πιό πλούσια σέ περιεχόμενο ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας¹. Περιλαμβάνει κείμενα ἀπὸ τὴν Παλαιά Διαθήκη (Ψαλτήρι) καὶ τὴν Καινὴ (Εὐαγγέλια), καθὼς καὶ διάφορους ὕμνους (π.χ. Καθίσματα, Κανόνες, Κοντάκια, Στιχηρά), πού συνέγραψαν ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁ Ρωμανὸς ὁ Μελωδός, ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης κ.ἄ. Ὁ Ὁρθρος ἀποτελεῖ μέρος τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ νυχθημέρου καὶ τελεῖται τὰ χαράματα, τίς πρῶτες ὀρθρινές (πρωινές) ὥρες, ἐξοῦ καὶ ἡ ὀνομασία τῆς ἀκολουθίας. Δυστυχῶς, ἡ τέλεση τῆς ἀκολουθίας τόσο νωρίς τὸ πρωί, ἀποτελεῖ στίς μέρες μας ἀνασταλτικό παράγοντα γιὰ τὴ συμμετοχὴ ὅλων τῶν πιστῶν σ' αὐτὴν· οἱ

περισσότεροι ἀπὸ μᾶς τὴν ἀγνοοῦν ἐντελῶς καὶ δὲν γνωρίζουν καθόλου οὔτε τὴ δομὴ, οὔτε τὸ περιεχόμενό της.

Βασικὸ περιεχόμενο τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου ἀποτελεῖ ἡ δοξολογία καὶ εὐχαριστία πρὸς τὸν Τριαδικὸ Θεό, πού ἀξίωσε τὰ πλάσματά του νὰ περάσουν τὴ νύκτα καὶ νὰ δοῦν καὶ πάλι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Χαιρετίζει ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀνατολή τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου καὶ δοξάζει τὸν Κτίστη του· προσβλέπει ταυτόχρονα καὶ στὸν νοπιτὸ Ἥλιο τῆς Δικαιοσύνης, τὸν Χριστό, πού ἀνέτειλε ἀπὸ τοὺς παρθενικούς κόλπους τῆς Θεοτόκου καὶ διέλυσε τὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας, καταυγάζοντας τίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸν φωτισμὸ τῆς ἀληθινῆς γνώσης². Μαζί μὲ τὴ δοξολογία, συνυπάρχει καὶ ἡ αἴτηση πρὸς

τὸν Θεό νὰ εὐλογήσει τὰ ἔργα μας καὶ νὰ καθοδηγήσει τὴ ζωὴ μας σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του.

Ἡ ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου δομεῖται μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ εἶναι μίᾶ ἀπομίμηση τῆς πορείας τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἀπὸ τὴ διάλυση τοῦ σκοταδιοῦ μέχρι καὶ τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἐμφάνιση τοῦ φωτός. Ἀρχίζει ὁ Ὁρθρος μέσα στὸ σκοτάδι μὲ τὴ θρηνητικὴ ἀνάγνωση τοῦ Ἐξαψάλμου· ὁ τόνος ἀνεβαίνει μὲ τὴν ψαλμωδία τῶν Ἀπολυτικίων καὶ τῶν Καθισμάτων· ὑψώνεται περισσότερο στὴν ψαλμωδία τῶν Κανόνων καὶ φθάνει στὸ ἀποκορύφωμά του στὸς Αἴνους καὶ στὴ Δοξολογία³. Ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη τοῦ Ὁρθρου θὰ τὰ δοῦμε ἀναλυτικὰ στὴ συνέχεια.

Ἐξάψαλμος: Τὸ πρῶτο στοιχεῖο τῆς ἀκολουθίας εἶναι ὁ Ἐξάψαλμος. Ξεκινᾷ μὲ τὸν ἀγγελικό ὕμνο «*Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία*»⁴, πού ἀκούστηκε τὴ νύκτα τῆς γέννησης τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι, ἡ ἡμέρα μας ἀρχίζει μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς σωτηρίας

μας. Οἱ ἕξι ψαλμοὶ πού ἀκολουθοῦν, μιλοῦν γιὰ τὴν ἔγερση ἀπὸ τὸν ὕπνο, τὴν πρωινή προσευχὴ, τὴν εἴσοδο στὸν ναὸ καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴ σωτηρία, πού ἀναμένει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Θεό. Οἱ περισσότεροι εἶναι θρηνητικοὶ ψαλμοὶ καὶ γι' αὐτὸ διαβάζονται μὲ μεγάλη κατάνυξη καὶ συντριβή. Ἀποτελοῦν τὸν πρῶτο στεναγμὸ τοῦ ἀνθρώπου, πού βιώνοντας τὴν ἀδυναμία του νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἐπικαλεῖται τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ⁵.

Θεὸς Κύριος - Ἀπολυτικά: Στὴ συνέχεια, ἀκολουθεῖ τὸ χαρμόσυνο τροπάριο «*Θεὸς Κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου*», πού ἀναφέρεται στὴ γέννηση τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ, πού ἔγινε φῶς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Στὸ σημεῖο αὐτὸ στὰ μοναστήρια ἀνάβουν τὰ κεριὰ καὶ τὸ σκοτάδι ἀρχίζει νὰ δίνει τὴ θέση του στὸ φῶς. Ἡ ἐναλλαγὴ αὐτὴ ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ φῶς, ἀπὸ τὴ λύπη στὴ χαρὰ, ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευση στὴν ἐλπίδα, πού ἀποτελεῖ καθημε-

1. Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, *Λειτουργικὴ Α'. Εἰσαγωγή στὴ Θεία Λατρεία*, Θεσσαλονίκη 1993, σ. 166.

2. Τοῦ ἰδίου, *Λογικὴ Λατρεία*, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆνα ³1997, σ. 228.

3. Ὁ.π., σ. 261.

4. Λουκ. β', 14.

5. Ἰ. Φουντούλη, ὁ.π., σ. 230.

ρινό βίωμα του κάθε ανθρώπου, αποτυπώνεται πολύ χαρακτηριστικά στην ακολουθία του Ὁρθρου. Γίνεται, μάλιστα, σύμβολο τῆς πορείας του ἀνθρώπου ἀπό τό σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας πρὸς τὸν φωτισμό τῆς ἀλήθειας τοῦ Θεοῦ⁶. Ἀμέσως μετὰ τό «Θεὸς Κύριος», ψάλλονται τὰ Ἀπολυτίκια, τροπάρια δηλαδή πού ψάλλονται καί στήν Ἀπόλυση στό τέλος τοῦ Ἑσπερινοῦ. Τά Ἀπολυτίκια ἀναφέρονται στό γεγονός τῆς γιορτῆς τῆς ἡμέρας καί ταυτόχρονα τό ἐρμηνεύουν θεολογικά. Γιά παράδειγμα, τό Ἀπολυτίκιο τοῦ Εὐαγγελισμοῦ «*Σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τό κεφάλαιον, καί τοῦ ἀπ' αἰῶνος μυστηρίου ἡ φανέρωσις...*», ἀναφέρεται στή σάρκωση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ στά σπλάγχνα τῆς Παναγίας, σχολιάζοντας ὅτι τό γεγονός αὐτό ἀποτελεῖ τό κεφάλαιο τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Καθίσματα: Ἀκολουθῶς, οἱ δύο χοροί τῶν ψαλτῶν ψάλλουν ἐναλλάξ τὰ Καθίσματα. Καθίσματα εἶναι τροπάρια, συνήθως τρία, καί ὀνομάζονται ἔτσι, ἐπειδή κατά τή διάρκειά τους τό

ἐκκλησίασμα κάθεται, γιά νά ξεκουραστεῖ. Τά Καθίσματα ἀντλοῦν τά θέματά τους ἀπό τή γιορτή τῆς ἡμέρας. Γιά παράδειγμα, νά ἀναφέρουμε τό πολύ γνωστό Κάθισμα τῶν Χριστουγέννων, «*Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός· ἀκολουθήσωμεν λοιπόν, ἔνθα ὀδεύει ὁ ἀστήρ...*». Στό τέλος τῶν Καθισμάτων ψάλλονται, τίς Κυριακές, τὰ ἀναστάσιμα Εὐλογητάρια. Ψάλλονται σέ ἦχο πλάγιο τοῦ πρώτου, ἦχο πανηγυρικό καί χαρμόσυνο, ἐκφράζοντας ἔτσι τή χαρά τῶν Ἀγγέλων καί τῶν Μυροφόρων γιά τό θαῦμα τῆς Ἀναστάσις.

Ἀναβαθμοί - Εὐαγγέλιο: Μετά τὰ Εὐλογητάρια ἀκολουθεῖ ἡ ψαλμωδία τῶν Ἀναβαθμῶν. Οἱ Ἀναβαθμοί εἶναι μία σειρά τροπαρίων γραμμένα στούς ὀκτώ ἦχους, ποίημα πιθανόν τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου. Πῆραν τό ὄνομά τους καί ταυτόχρονα τό ὑλικό τους ἀπό τίς «Ὠδές τῶν Ἀναβαθμῶν» τοῦ Ψαλτηρίου, οἱ ὁποῖες εἶναι μία ομάδα δεκαπέντε ψαλμῶν, πού ἔψαλλαν οἱ Ἑβραῖοι, ὅταν ἀνέβαιναν στά Ἱεροσόλυμα γιά προ-

σκύνημα στίς μεγάλες γιορτές⁷. Ἡ ψαλμωδία τῶν ἀναβαθμῶν μᾶς ὀδηγεῖ στό Εὐαγγέλιο, πού εἶναι ἡ φανέρωση τῆς ζωῆς καί τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμο. Μάλιστα, τίς Κυριακές ὁ ἱερέας διαβάζει ἀναστάσιμη περικοπή καί, μετὰ τήν ἀνάγνωση, βγαίνει μέ τό Εὐαγγέλιο στή μέση τοῦ ναοῦ, γιά νά τό προσκυνήσει ὁ λαός τοῦ Θεοῦ, ὅπως οἱ Μυροφόρες προσκύνησαν τόν Κύριο μετὰ τήν ἀνάστασή του.

Ὠδές - Κανόνες: Ἀκολουθεῖ ἡ ψαλμωδία τῶν Ὠδῶν τῶν Κανόνων. Στήν ἀρχαία λειτουργική πράξη, στό σημεῖο αὐτό, ψάλλονταν οἱ ἔννεα Ὠδές, πού εἶχαν ὅλες βιβλική προέλευση. Στούς τελευταίους δέ στίχους κάθε Ὠδῆς προσθέτονταν οἱ Κανόνες, τροπάρια μεταγενέστερα τῶν Ὠδῶν, πού θεματολογικά βασίζονταν στό περιεχόμενο τῶν Ὠδῶν καί στό θέμα τῆς ἑορτῆς τῆς ἡμέρας. Στίς μέρες μας, στίς ἐνορίες, ἀπό τίς ἔννεα βιβλικές Ὠδές διατηρεῖται μόνο ἡ Ὠδή τῆς Θεοτόκου «*Μεγαλύνει ἡ ψυχή*

μου τόν Κύριον...», πού χωρίζεται σέ ἕξι στίχους καί ψάλλεται μαζί μέ τό τροπάριο «*Τὴν τιμιωτέραν*». Ἡ Ὠδή αὐτή εἶναι ὁ ὕμνος πού εἶπε ἡ Παναγία, ὅταν ἐπισκέφτηκε τήν Ἑλισάβετ, δοξολογώντας τόν Θεό πού τήν ἀξίωσε νά γεννήσει τόν Υἱό του, δείχνοντας ἔτσι τήν ἀγάπη του γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους.

Ὅταν οἱ βιβλικές Ὠδές ἔπαισαν πλέον νά ἀποτελοῦν τμήμα τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου (ἐκτός ἀπό τήν ἑνατη Ὠδή, ὅπως προαναφέρθη), παρέμειναν μόνο οἱ Κανόνες. Ἀπό τούς Κανόνες συνηθίζεται σήμερα νά ψάλλονται μόνο ἡ πρώτη καί ἡ τρίτη Ὠδή. Μετά ἀπ' αὐτές, ψάλλεται τό Μεσῶδιο Κάθισμα καί διαβάζεται στή συνέχεια τό Συναξάρι τῆς ἡμέρας, κατά τό ὁποῖο γίνεται ἀνάμνηση ὅλων τῶν Ἁγίων πού κοιμήθηκαν τήν ἡμέρα αὐτή. Ἀμέσως μετὰ, ἀκολουθοῦν οἱ Καταβασίες, οἱ ὁποῖες παλαιότερα ψάλλονταν στό τέλος κάθε Ὠδῆς τῶν Κανόνων. Γνωστές Καταβασίες εἶναι τό «*Χριστός γεννᾶται· δοξάσατε*» τῶν Χριστουγέννων, καί τό «*Ἀναστάσεως ἡμέρα, λαμ-*

6. Ὁ.π., σ. 231.

7. Ὁ.π., σ. 239.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΗΣΥΧΑΣΜΟΥ

π. Παναγιώτη Κώστα
Θεολόγου

πρυνθῶμεν λαοί», τοῦ Πάσχα.

Αἶνοι: Μέ τήν ψαλμωδία τῶν Αἰνῶν μπαίνουμε στό τελευταῖο μέρος τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου. Πρῖν τούς Αἶνους ψάλλεται τό Ἐξαποστειλάριο, πού ὀνομάζεται καί Φωταγωγικό, γιατί περιέχει τήν αἴτηση γιά τήν ἀποστολή τοῦ θείου φωτός. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ἀποτελεῖ τό Ἐξαποστειλάριο τῆς γιορτῆς τῶν Θεοφανείων: *«Ἐπεφάνης σήμερον τῇ οἰκουμένῃ, καί τό φῶς σου Κύριε, ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς, ἐν ἐπιγνώσει ὑμνοῦντάς σε. Ἦλθες ἐφάνης τό Φῶς τό ἀπρόσιτον»*. Ἀμέσως μετά, οἱ δύο χοροί ψάλλουν τούς Αἶνους, πού ἀποτελοῦνται ἀπό τούς στίχους τῶν τριῶν τελευταίων ψαλμῶν τοῦ Ψαλτηρίου καί τά Στιχηρά (τροπάρια πού ἀναφέρονται στήν ἐκάστοτε γιορτή). Οἱ Αἶνοι πῆραν αὐτή τήν ὀνομασία, γιατί οἱ περισσότεροι στίχοι τῶν προαναφερθέντων ψαλμῶν ἀρχίζουν μέ τήν προτροπή «Αἰνεῖτε» καί οὐσιαστικά ἀποτελοῦν κάλεσμα πρὸς ὅλη τή δημιουργία (σελήνη, ἄστρα, φῶς, βουνά, δένδρα), γιά νά ὑμνήσει τόν Δημιουργό

Θεό. Ὅλοι οἱ λαοί τῆς γῆς μαζί μέ ὅλη τήν κτίση γίνονται ἕνα στόμα καί δοξολογοῦν τόν Τριαδικό Θεό.

Δοξολογία: Μέ τή Μεγάλη Δοξολογία κορυφώνεται καί τελειώνει θριαμβευτικά ὁ Ὁρθρος. Ἡ Δοξολογία ἀποτελεῖται ἀπό στίχους, κυρίως ἀπό τό Ψαλτήρι, γεμάτους αἶνο καί δοξολογία στή μεγαλοσύνη τοῦ Θεοῦ. Ἀρχίζει μέ τόν ἀγγελικό ὕμνο *«Δόξα σοι τῷ δείξαντι τό φῶς»*, ὅπως καί στήν ἀρχή τοῦ Ἐξαψάλμου καί κατακλείεται μέ τήν τριπλῆ ἐπανάληψη τοῦ τρισαγίου ὕμνου *«Ἅγιος ὁ Θεός»*. Γίνεται, ἔτσι, δοξολογία πρὸς τόν Πατέρα, τόν Υἱό καί τό Ἅγιο Πνεῦμα, πού χάρισε τή σωτηρία στούς ἀνθρώπους.

Ἡ δοξολογία καί ἡ εὐχαριστία πρὸς τόν πανάγαθο Θεό ἀποτελεῖ, ὅπως εἶδαμε στήν ἀρχή, τό βασικό περιεχόμενο τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου. Σ' αὐτόν τόν εὐχαριστιακό τρόπο ζωῆς μᾶς μυσταγωγεῖ ἡ Ἐκκλησία μέ τήν ὅλη ζωή της, τά μυστήρια, τίς ἀκολουθίες καί τήν ἄσκηση. Αὐτό τόν τρόπο ζωῆς καλεῖται ὁ καθένας νά βιώνει σέ κάθε στιγμή τῆς ζωῆς του.

Ὁ Τριαδικός Θεός, ἐν τῇ ἀπείρῳ ἀγάπῃ καί ἀγαθότητά Του, δημιουργήσε τόν ἄνθρωπο «κατ' εἰκόνα» Του. Τόν προίκισε μ' ὅλα ὅσα χρειάζοταν καί τόν τοποθέτησε στόν «παράδεισο τῆς τρυφῆς», κύριο καί ἀρχοντα τῆς λοιπῆς δημιουργίας σέ μιά δυναμική πορεία μέ προορισμό τό «καθ' ὁμοίωση», τήν κατά χάρι θεώσή του.

Ἦταν μιά μακαρία κατάσταση πού διακόπηκε μέ τήν παρακοή καί πτώση τῶν πρωτοπλάστων, ἡ ὁποία ἔφερε τήν ἁμαρτία καί τόν θάνατο στή ζωή τους. Ἀπό

τότε, τό ἀνθρώπινο γένος βρίσκεται

σέ νοσηρή κατάσταση ἀλλοτρίωσης. Ὁ ἄνθρωπος ζῆ μακριά ἀπό τόν Δημιουργό. Ἡ φθορά καί ἀμαύρωση ματίζει τήν πραγματικότητά του φύσης, τοῦ «κατ' εἰκόνα», τόν καθι-

στοῦν ἀνίκανο νά ὀλοκληρώσει τήν πορεία του, νά ἐκπληρώσει τόν στόχο τῆς δημιουργίας του, νά φτάσει στό καθ' ὁμοίωση.

Αὐτή ἡ νοσηρή καί ἀλλοτριωμένη κατάσταση παρέμενε ἀθεράπευτη μέχρι πού ἦλθε τό «πλήρωμα τοῦ χρόνου». Ὁ Ἄκτιστος εἰσῆλθε στόν κτιστό κόσμο. Ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἔλαβε σάρκα «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου», ἔγινε ἄνθρωπος. Προσέλαβε ὀλοκληρῶς τήν ἀνθρώπινη φύση καί τήν θεράπευσε. Ἀπάλλαξε τόν ἄνθρωπο ἀπό τήν ἁμαρτία καί τόν θάνατο.

Ἡ θεραπεία-σωτηρία μετά τήν ἐνανθρώπιση εἶναι πραγματικότητα. Ἐναπόκειται, πλέον, στόν κάθε ἄνθρωπο, ἐλεύθερα νά προσοικειωθεί, νά κατακτήσει τήν προσφερθεῖσα ἀπό τόν Κύριο σωτηρία. Νά ἐπιλέξει ἀπό μόνος του τήν θεραπευτική ἀγωγή πού ὑπέδειξε ὁ Σωτήρας, καί μέ τή βοήθεια καί καθοδήγηση πνευματικοῦ γέροντα, «γιατροῦ», νά ἀποθεραπευθεῖ καί νά ἀπακαταστήσει τήν ἀλλοτριωμένη φύση του, ἐπιτυγχάνοντας ἔτσι τό «καθ' ὁμοίωση», τήν κατά χάρι θεώση.

Το ἔργο τῆς θεραπείας-σωτηρίας ἐπιτελεῖ τό θεραπευτήριο πού ὁ ἴδιος ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός ἐγκαθίδρυσε στόν κόσμο. Τό θεραπευτήριο αὐτό

είναι η Έκκλησία, «*της σκηνής της αληθινής, ην έπνευσε ο Κύριος*» (Εβρ. ν', 2), και η Όρθόδοξη Άγιοπνευματική Παράδοσή της. Είναι τό πανδοχείο πού ό καλός Σαμαρείτης μετέφερε τόν έμπεσόντα στους λιστές άνθρωπο, όπως παραβολικά δίδαξε ό Χριστός (βλ. Λουκ. ι', 33 - 34).

Η Έκκλησία λέγεται και νοσοκομείο, θεραπευτήριο, ιατρείο της ψυχής. Υπενθυμίζει στον άνθρωπο τό πρόβλημά του και τού δίνει και τό μέσο θεραπείας. Γι' αυτό και η Όρθόδοξη Έκκλησία δέν είναι φιλοσοφικό ή ήθικό σύστημα, αλλά τρόπος ζωής, όδός σωτηρίας.

Οί Πατέρες της Έκκλησίας δίδαξαν και εφαρμόσαν στή ζωή τους τήν όδό αυτή. Η θεραπεία γίνεται μέ τά Μυστήρια της Έκκλησίας και τήν άσκητική ζωή. Η άσκηση προηγείται των Μυστηρίων και μετά απ' αυτά ακολουθεί και πάλι η άσκητική ζωή.

Η άσκητική ζωή, δηλαδή ό αγώνας τού ανθρώπου νά τηρεί τό θέλημα τού Θεού, μέσα από τή νηστεία, τήν άγρυπνία, τήν έγκράτεια, τή συνεχή μετάνοια κ.λπ., καθαίρουν τήν καρδιά τού ανθρώπου από τά πάθη και τήν άμαρτία. Η καθαρή καρδιά όδηγεί στον φωτισμό από τό Άγιο Πνεύμα. Ο φωτισμένος από τό Άγιο Πνεύμα άνθρωπος φτάνει στή θέωση, δηλαδή ενώ-

νεται πραγματικά, ύποστατικά, μέ τήν άκτιστη Θεία Ένέργεια (Χάρη) τού Τριαδικού Θεού, βλέπει τόν Θεό. Η άσκηση-κάθαρση, ό φωτισμός και η θέωση είναι τά τρία στάδια της έν Χριστώ θεραπευτικής άγωγής.

Κατά τήν εφαρμογή της θεραπευτικής άγωγής, έκτός των άλλων, ακολουθείται παράλληλα μιά συγκεκριμένη πρακτική. Η πρακτική αυτή, πού χαρακτηρίστηκε ως αρχή κάθε θεοφιλοϋς εργασίας, συνίσταται στή συνεχή αδιάλειπτη επίκληση της προσευχής τού Ίησού, τό «*Κύριε Ίησού Χριστέ, Υιέ τού Θεού, έλέησόν με τόν άμαρτωλό*». Η προσευχή αυτή παραδίδεται από τούς Πατέρες σε διάφορες μορφές. Είναι, θεολογικά, μεστή σε πληρότητα και περιεκτικότητα και εκφράζει τίς δύο κορυφαίες πράξεις της λατρείας τού αληθινού Θεού από τόν πιστό, τή δοξολογία τού Σωτήρος και τήν έν μετανοία όμολογία της άμαρτωλότητάς του. Η συνεχής αδιάλειπτη επίκληση της προσευχής τού Ίησού, συνοδευόμενη από τήν εφαρμογή των θείων έντολών, έχει τή δύναμη νά καθαίρει τόν άνθρωπο από τά πάθη του, τόν θεραπεύει και τόν καθιστά κατοικητήριο τού Άγίου Πνεύματος και μέ τούς νοερούς όφθαλμούς της ψυχής βλέπει τόν Θεό.

Η πιο πάνω πρακτική, σε

συνδυασμό μέ τήν ήσυχία¹, στήν Παράδοση της Έκκλησίας, ονομάζεται *Ήσυχαστική Θεολογία* και μονολεκτικά *Ήσυχασμός*. Επίσης, είναι γνωστή και ως *Νηπτική ή Μυστική Θεολογία*.

Μέ άλλα λόγια, *Ήσυχασμός* είναι η *επιδίωξη της ήσυχίας (έξωτερικής και έσωτερικής) πού βοηθεί στήν καλλιέργεια της εύχης τού Ίησού, ή όποία, σε συνδυασμό μέ τήν τήρηση των έντολών τού Θεού, όδηγεί τόν άνθρωπο στήν κοινωνία του μέ τήν άκτιστη Θεία Ένέργεια*.

Ο Ήσυχασμός, πού χαρακτηρίζεται ως η ραχοκοκκαλιά της Όρθοδοξίας, στηρίζεται στο δόγμα της διάκρισης στον Θεό Ουσίας και Ένέργειας. Η διάκριση αυτή είναι πραγματική και όχι διανοητική-θεωρητική, όπως διδάσκει η σχολαστική Θεολογία τού Παπισμού. Κατά τούς Πατέρες της Έκκλησίας, στον Τριαδικό Θεό διακρίνονται οί άκτιστες Θείες Ένέργειες -πού είναι προσιτές και μεθεκτές από τόν άνθρωπο- από τήν άκτιστη και παντελώς απρόσιτη και ακατάληπτη Θεία Ουσία. Η Ουσία τού Θεού θα

παραμείνει απρόσιτη από τόν άνθρωπο ακόμα και στήν αιώνια μετά θάνατο ζωή. Αντίθετα, οί Θείες Ένέργειες γίνονται μεθεκτές από τόν άνθρωπο μέ τόν ήσυχαστικό τρόπο ζωής πού περιγράψαμε. Η μέθεξη των Θείων Ένεργειών αρχίζει από τήν παρούσα ζωή και ολοκληρώνεται μετά θάνατο. Ονομάζεται, επίσης, μέθεξη Θεού, έλλαση τού άκτίστου Φωτός, θέωση, θέα τού Θεού. Είναι εμπειρία και βίωμα των Άγίων της Έκκλησίας. Είναι δυνατότητα πού δόθηκε στον κάθε άνθρωπο από τόν έναθροπισσαντα Υιό τού Θεού.

Η διδασκαλία περί άκτίστων μεθεκτών Θείων Ένεργειών, διασαφηνίστηκε όριστικά από τόν άγιο Γρηγόριο τόν Παλαμά (1296 - 1359), κατά τή διάρκεια των ήσυχαστικών έριδων τού 14ου αιώνα και κατοχυρώθηκε συνοδικά από τούς Τόμους των Συνόδων της Κωνσταντινουπόλεως τού 1341, 1347 και 1351.

Η ήσυχαστική διδασκαλία πηγάζει απευθείας από τήν Καινή Διαθήκη. Οί ήσυχαστές Πατέρες στηρίχθηκαν σε διάφορα χωρία, όπως: «*Η βασιλεία*

1. Μέ τόν όρο *ήσυχία* έννοούμε τά εξής: α) *ήσυχία σωματική* πού σημαίνει περιορισμό τού σώματος, δηλαδή παύση από κάθε έργο και β) *ήσυχία της ψυχής*, δηλαδή η απόθεση και απόθεση κάθε λογισμού, καλού και κακού, από τόν νοϋ. Και οί δύο αυτές πτυχές της ήσυχίας βοηθούν στήν προσίλωση τού αγωνιζόμενου Χριστιανού στα λόγια της προσευχής τού Ίησού.

τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶν ἐστίν» (Λουκ. ιζ', 21), «μακάριοι οἱ καρδαροὶ τῆ καρδία, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸ ὄψονται» (Ματθ. ε', 8), «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α' Θεσ. ε', 17), «τούτου χάριν κάμπω τά γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριά ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δῶ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρρῶζόμενοι καὶ τεθεμελιωμένοι» (Εφεσ. γ', 14 – 17), «λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες τῆ καρδία ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» (Εφεσ. ε', 19), «νήψατε, γρηγορήσατε» (Α' Πέτρ. ε', 8), «σύ δέ νῆφε ἐν πᾶσι» (Β' Τιμ. δ', 5). Βέβαια, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα χωρία πού διδάσκουν τὸν Ἠσυχασμό.

Στοιχεῖα τῆς ἡσυχαστικῆς διδασκαλίας βρίσκουμε σέ ἔργα πολλῶν Πατέρων, ἀκόμα καὶ αὐτῶν πού ἐσφαλμένα ὀνομάζονται κοινωνικοὶ Πατέρες, ὅπως γιὰ παράδειγμα ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Συστηματικὴ καταγραφή τῆς ἡσυχαστικῆς διδασκαλίας ἔγινε διαχρονικά ἀπὸ διάφορους Πατέρες, ὅπως ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ὁ ἅγιος Διάδοχος Φωτικῆς, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, μέ τό περι-

φημο ἔργο του «Κλίμαξ», ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς καὶ ὁ Μέγας Φώτιος. Σταθμὸς στὴν ἱστορία τοῦ Ἠσυχασμοῦ εἶναι ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος (1016 - 1090), ὁ ὁποῖος μέ τὴ διδασκαλία του ἀνακαίνισε καὶ ἐμπλούτισε τὴν ἡσυχαστικὴ διδασκαλία.

Τὸν 14ον αἰῶνα σημειώθηκε ἡ μεγαλύτερη ἀκμὴ τοῦ Ἠσυχασμοῦ, ἡ λεγόμενη Φιλοκαλικὴ Ἀναγέννηση, λόγω τῶν ἡσυχαστικῶν ἐρίδων. Μέ ἀφορμὴ τὰ γεγονότα αὐτά, γράφτηκαν πολλὰ ἀξιόλογα ἔργα ἡσυχαστικοῦ περιεχομένου καὶ πλῆθος Πατέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ὅπως ὁ Γρηγόριος Σιναΐτης, ὁ Φιλόθεος Κόκκινος, ὁ Νικόλαος Καβάσιλας, οἱ Κάλλιστος καὶ Ἰγνάτιος Ξανθόπουλοι, ἐνδιέτριψαν στὴν ἡσυχαστικὴ θεολογία.

Ἠσυχαστικὲς ἔριδες ὀνομάζονται τὰ γεγονότα πού προκλήθηκαν στὴν Ἐκκλησία μέ ἀφορμὴ τὴ διδασκαλία τοῦ λόγιου μοναχοῦ Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ καὶ τῶν ὁπαδῶν του, οἱ ὁποῖοι ἀμφισβητοῦσαν τὴ διδασκαλία τῶν Ἠσυχαστῶν γιὰ ἐνόραση, θέαση, τοῦ Ἀκτίστου Φωτός, καθὼς καὶ τὴν ἡσυχαστικὴ πρακτικὴ πού ὀδηγεῖ στὴ θέα τοῦ Ἀκτίστου Φωτός. Ἦταν ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴ σχολαστικὴ παπικὴ ἄποψη ὅτι στὸν Τριαδικὸ Θεὸ δὲν διακρίνονται οἱ Θεῖες Ἐνέργειες ἀπὸ τὴ Θεῖα Οὐσία, πιστεύοντας στὴν οὐσία

σ' ἓνα Θεὸ ἀπρόσιτο πού προσεγγίζεται μόνο διανοητικά καὶ ὄχι ἐμπειρικά (δηλαδή τὴ δυνατότητα τῆς παρουσίας τῆς ἀκτίστης Θεῖας Ἐνέργειας μέσα σέ ὄλο τό εἶναι τοῦ ἀνθρώπου). Κατηγοροῦσε τοὺς Ἠσυχαστὲς ὡς αἰρετικούς.

Τὴν προάσπιση τῆς ἡσυχαστικῆς διδασκαλίας ἀνέλαβε ὁ Ἁγιορείτης μοναχὸς καὶ μετέπειτα ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος, πού ἦταν κάτοχος εὐρύτατης παιδείας, ἔζησε ἀσκητικὰ πολλὰ χρόνια στό Ἅγιον Ὄρος, ὅπου ἀπέκτησε βαθιὰ γνώση καὶ ἐμπειρία τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς. Ἀξιοποιώντας τὴν πλούσια θεολογικὴ, ἀλλὰ καὶ θύραθεν, παιδεία του, κατέγραψε μέ λεπτομέρεια τὴν ἀσκητικὴ του ἐμπειρία. Ἀπέδειξε ὅτι ἡ ἡσυχαστικὴ διδασκαλία στηρίζεται στό θεμελιώδες δόγμα τῆς διακρίσεως τῶν ἀκτίστων μεθεκτῶν Θεῖων Ἐνεργειῶν ἀπὸ τὴν παντελῶς ἀπρόσιτη καὶ ἀμέθεκτη Οὐσία τοῦ Θεοῦ καί, ὡς ἐκ τούτου, ἡ θέωση τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως τὴ διδασκαν οἱ Ἠσυχαστὲς εἶναι μιὰ δυνατὴ πραγματικότητα.

Τὸν 18ον αἰῶνα, μέ κέντρο τό Ἅγιον Ὄρος καὶ πυρήνα τοὺς ἐπονομαζόμενους Κολλυβάδες, σημειώθηκε ἡ νέα Φιλοκαλικὴ Ἀναγέννηση. Οἱ ἅγιοι Νικόδημος Ἁγιορείτης καὶ Μακάριος Νοταρᾶς, συντάκτες τοῦ γνω-

στοῦ πολύτομου ἔργου «Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν», καθὼς καὶ οἱ Ἀθανάσιος Πάριος καὶ Παῖσιος Βελιτσκόφσκυ ἐπανεφέραν τὸν Ἠσυχασμὸ στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν. Ἀντέταξαν ἐκ νέου τὴ γνήσια Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι στὴν ἀλλοτρίωση τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ Χριστιανισμοῦ, πού ὑπόπυλα ἀπειλοῦσε καὶ πάλι νά ἐκτρέψει τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ ὁδὸ τῆς σωτηρίας.

Ἐκτοτε, τό Ἅγιον Ὄρος καὶ οἱ ἀσκούμενοι ἐκεῖ μοναχοὶ διατηροῦν ζῶσα τὴν ἡσυχαστικὴ παράδοση καὶ διδασκαλία. Τόσο στὰ πολυάριθμα κοινόβια ὅσο καὶ στὰ ἀσκητικότερα ἀναχωρητήρια καὶ κελλιά, ἡ ἡσυχαστικὴ ὁδὸς εἶναι ὁ τρόπος ζωῆς τῶν πατέρων. Καὶ οἱ Ἁγιορεῖτες πατέρες, καθὼς καὶ οἱ μοναχοὶ τῶν ὀρθοδόξων μοναστηριῶν σ' ὄλη τὴν οἰκουμένη, μέ τὴ ζωὴ καὶ τό κήρυγμά τους, γίνονται οἱ ὀδηγοὶ τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν στὸν δρόμο τῆς ὀρθόδοξης θεραπείας καὶ σωτηρίας. Ὁ Ἠσυχασμὸς ἀποτελεῖ τρόπο ζωῆς γιὰ κάθε Χριστιανό. Χρειάζεται μόνο βούληση, πόθος καὶ διάθεση, ὑπὸ τὴν καθοδήγηση ἐμπειροῦ πνευματικοῦ πατέρα, νά ἐντάξει μέσα στό πρόγραμμα τῆς καθημερινῆς του ζωῆς τὴν προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ κατὰ τό καὶ κατὰ τό δυνατόν τὴν ἡσυχία.

Γιατί λυπᾶσαι;

Νίκης Τρακοσιῆ
Φιλολόγου

Ἔρχεται καὶ στρογγυλοκάθεται ἀνεπιθύμητος ἐπισκέπτης στὴν καρδιά μας καὶ δὲν ξέρεις ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ πόσο σκοπεύει νὰ μείνει. Ὅσο κι ἂν προσπαθεῖς νὰ τὴν ἀγνοήσεις κάποτε, ἐπιμένει νὰ σοῦ θυμίζει πὼς εἶναι ἐκεῖ καὶ θέλει τὴ σημασία της. Ρίχνει τὸ δηλητήριό της πολλές φορές καὶ στίς πιὸ εὐχάριστες, ἐξωτερικά, στιγμές, ἢ λύπη, ἢ στενοχώρια.

Μιλοῦμε γι' αὐτὸ τὸ ἀρνητικὸ συναίσθημα, τὸ ἀντίθετό της χαρᾶς, συναίσθημα φυσικό, συνηθισμένο, ἀλλά πάντα ἀνεπιθύμητο, ἀποτέλεσμα ὀδυνηρῶς τῆς ἀμαρτίας ποῦ κυριάρχησε στὸν κόσμο. Οἱ αἰτίες, ἢ ἔνταση καὶ ὁ τρόπος ποῦ ἐκδηλώνουμε τὴ λύπη μας δὲν εἶναι ἄσχετος μὲ τὴν ὄλη πνευματικὴ μας κατάσταση, γι' αὐτὸ καὶ ἀξίζει ἕνα εἶδος αὐτοκριτικῆς, ποῦ θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἐντοπίσουμε σημεῖα ποῦ μποροῦμε νὰ ἀλλάξουμε στὸν τρόπο ἀντιμετώπισής της. Θὰ βροῦμε πίσω ἀπὸ τίς αἰτίες

τῆς στενοχώριας μας, τί ἀγαποῦμε, τί ἔχει σημασία γιὰ μᾶς, κάποιες ἀσθένειες τῆς ψυχῆς μας..., ὅπως συμβαίνει καὶ γιὰ τὰ πράγματα ποῦ μᾶς κάνουν νὰ χαιρόμαστε.

Ἄν ρωτούσαμε τὸν ἑαυτὸ μας, γιατί λυπᾶσαι, σέ κάποιες περιπτώσεις, θὰ ντρεπόταν νὰ μᾶς ἀπαντήσει. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς βοηθεῖ νὰ ξεδιαλύνουμε τὰ πράγματα. Διαχωρίζει σέ δύο εἶδη τὴ λύπη, τὴν «τοῦ κόσμου...» καὶ τὴν «κατὰ Θεὸν λύπην» (βλ. Β' Κορ. ζ', 10).

Στὸ μεγάλο κεφάλαιο τῶν θλίψεων ποῦ ἔρχονται στὴ ζωὴ, καὶ ἰδιαίτερα τῆς θλίψης γιὰ τὸν θάνατο ἀγαπημένων προσώπων, ὁ Ἄπ. Παῦλος συμβουλεύει τοὺς Χριστιανούς νὰ μὴ λυποῦνται «καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα» (Α' Θεσ. δ', 13). Δὲν εἶναι ἐξωπραγματικός καὶ δὲν ζητεῖ νὰ γίνουν οἱ Χριστιανοὶ ὑπεράνθρωποι, ἀλλά ἐπισημαίνει ὅτι εἶναι ἀλλιώτικο τὸ πένθος αὐτοῦ ποῦ πιστεύει στὴν αἰώνια ζωὴ καὶ ἐλπίζει στὴν

ἀπόλαυση τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀλλιώτικα τὰ συναισθήματα τοῦ ἀνθρώπου ποῦ θάβει μαζί μὲ τὸν ἀνθρώπο του καὶ τὴν ἐλπίδα.

Εἶναι πολὺ μεγάλο τὸ κεφάλαιο τῶν θλίψεων, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζονται καὶ δοκιμασίες. Στίς δύσκολες περιστάσεις τῆς ζωῆς φανερωνόμαστε ἂν εἴμαστε πιστοί, ὀλιγόπιστοι ἢ ἄπιστοι. Ἄν ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τὴν πρόνοια καὶ τὴ δύναμή Του ἢ ἂν εἴχαμε μία ἐπιφανειακὴ θρησκευτικὴ καὶ σχέση δοσοληψίας μὲ τὸν Θεό.

Εἶναι, ὅμως, πολὺ σημαντικό γιὰ τὸν πνευματικὸ μας ἀγῶνα νὰ κρίνουμε τὸν ἑαυτὸ μας καὶ γιὰ τίς μικρές, συνηθισμένες, καθημερινές στενοχώριες καὶ λύπες μας. Αὐτὲς παρουσιάζουν τὸν βαθμὸ τῆς πνευματικῆς μας καλλιέργειας καὶ τίς ἀνεπιμέλητες πλευρὲς τοῦ χαρακτήρα μας.

Ξεκινοῦμε συχνὰ τὴν ἡμέρα μας, μὲ καλὴ διάθεση, μὲ καλοὺς οἰωνοὺς καὶ ἀπὸ κάποια στιγμή καὶ μετὰ χάνουμε τὴν καλὴ μας διάθεση, ἔχουμε μία κρυφὴ στενοχώρια στὴν καρδιά μας. Ἄν τὸ ψάξουμε, θὰ βροῦμε ὅτι ἀφορμὴ ἦταν, ἴσως, ἢ συμπεριφορὰ κάποιου ἀνθρώπου στὸ περιβάλλον μας. Φταίει ὁ προϊστάμενος ποῦ πάντα ἔχει νὰ πεῖ κάτι γιὰ τὸν

συνάδελφο, ποῦ εἶναι σπουδαῖος στὴ δουλειά του καὶ συνεπής..., ἐνῶ δὲν προσέχει τὴ δική μας δουλειά. Φταίει ὁ ἄλλος ποῦ πάντα μιλά μὲ καύχησι γιὰ τὰ παιδιά του, γιὰ τὸ σπῆτι του, γιὰ τὰ ταξίδια του... Φταίει, ἴσως, τὸ γεγονός ὅτι πάλι οἱ γείτονες ἀλλάζουν ἔπιπλα καὶ ἀνακαινίζουν τὸ σπῆτι τους... Φταίνει πράγματι ὅλα αὐτὰ ἢ ἢ ἀπολέμητη ζήλεια, ποῦ ἄφησα στὴν καρδιά μου καὶ μὲ τυραννεῖ;

Ἄλλοτε, ἢ στενοχώρια μας ξεκινᾷ ἀπὸ τὴ στιγμή ποῦ κάποιος μᾶς ἔθιξε. Ἀμφισβήτησε τίς ικανότητές μας, μᾶς ἀπέδωσε κάποιο λάθος ἢ ἀπέρριψε τὴ γνώμη μας... Μπορεῖ καὶ νὰ ἦταν ἄδικος ὁ λόγος ποῦ ἀκούσαμε, ὅμως ἢ στενοχώρια μας εἶναι γιὰ τὸ ἄδικο ἢ γιὰ τὸν θιγμένο ἐγωισμό μας, ποῦ ἐπαναστατεῖ κάθε φορά ποῦ οἱ ἄλλοι τὸν ἀγγίζουν; Τὴν ἴδια στενοχώρια ἔχουμε κάποτε καὶ γιὰ δικά μας λάθη καὶ ἄστοχες συμπεριφορές καὶ τότε πρέπει νὰ διερωτηθοῦμε: Μετανιώνω γιὰ τὸ λάθος μου ἢ στενοχωροῦμαι μὲ ἐγωιστικὴ διάθεση γιὰ τὴν ἐντύπωση ποῦ ἄφησα καὶ γιὰ τὸ ὅτι θὰ χάσουν οἱ ἄλλοι τὴν καλὴ ἐντύπωση ποῦ εἶχαν γιὰ μένα;

Ἡ στενοχώρια μας σέ ἄλλες περιπτώσεις θὰ μᾶς ἀποκαλύψει

τήν προσκόλλησή μας σέ υλικά καί γήινα πράγματα. Πόσες φορές δέν λυπηθήκαμε υπερβολικά καί αντιδράσαμε γιά τήν απώλεια ενός αγαπημένου αντικειμένου, χωρίς νά αντιλαμβανόμεστε ὅτι στήν πραγματικότητα δέν ἄξιζε νά απασχοληθοῦμε τόσο μ' αὐτό; Συγχυζόμεστε, ἴσως, γιά κάποια ἀλλαγιά στά σχέδιά μας, στό καθημερινό μας πρόγραμμα, γιά κάτι πού δέν ἔγινε, ὅπως θέλαμε... Ἄς διερωτηθοῦμε: Ἀξίζει νά χάνουμε τήν καλή μας διάθεση, νά διώχνουμε τή χαρά καί τήν εἰρήνη ἀπό τήν ψυχή μας γιά τόσο μικρά πράγματα πού μποροῦν νά γίνουν, εἴτε ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς, πού εἶναι τόσο παροδικά ἀπό τή φύση τους; Πόσοι ἄνθρωποι μετά ἀπό μία μεγάλη θλίψη καί πραγματική δοκιμασία δέν λένε, «*τώρα κατάλαβα ὅτι δέν ἀξίζει νά στενοχωριέμαι γιά μικροπράγματα*»;

Ὅταν ἐρευνήσουμε τόν ἑαυτό μας ἀπλά καί εἰλικρινά, θά βροῦμε τίς πραγματικές αἰτίες τῆς λύπης πού σκοτεινιάζει τόν οὐρανό τῆς ψυχῆς μας. Θά ξεσκεπάσουμε ἀδυναμίες καί ἐλλείψεις. Ὅμως, ἡ διάγνωση τῆς ἀσθένειας πρέπει νά ὀδηγεῖ καί στήν προσπάθεια γιά θεραπεία κάθε ἀδυναμίας, γιατί ἂν τήν ἀ-

φήσουμε, μπορεῖ νά μᾶς κάνει σιγά-σιγά ζημιά ἀνυπολόγιστη. Ἐκτός ἀπό τίς πνευματικές ἀσθένειες πού κρύβει ἡ ἴδια ἡ «*κατά κόσμον λύπη*», εἶναι ἕνα συναίσθημα πού κυριεύει τόν ἄνθρωπο καί τόν παραλύει. Πῶς χάνουμε ἀμέσως τήν ὄρεξή μας γιά δουλειά, γιά προσφορά στόν ἄλλο, ὅταν εἴμαστε στενοχωρημένοι! Πῶς κλεινόμεστε στόν ἑαυτό μας καί ἀσχολούμαστε μέ τίς στενοχώριες μας, σάν νά εἶναι τό πιό σημαντικό θέμα στή ζωή μας! Πῶς σκοτεινιάζει ὁ οὐρανός τῆς ψυχῆς μας, γιά νά σκοτεινιάσει καί τό βλέμμα μας καί νά παγώσουν οἱ σχέσεις μέ τούς ἄνθρώπους, ὅταν ἡ στενοχώρια θροναστεῖ στήν καρδιά μας!

Κι ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀρχίσει νά γίνεται ἐγωκεντρικός καί νά παραφουσκώνει τίς αἰτίες τῆς κάθε στενοχώριας του, τότε γίνεται καί ἀχάριστος πρὸς τόν Θεό καί πρὸς τούς ἄνθρώπους. Βλέπει καί μετρά τί δέν τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός καί ξεχνᾷ τίς ἄπειρες εὐεργεσίες Του. Σκέφτεται μόνο τήν κακία τῶν ἀνθρώπων καί δέν βρίσκει καμιά αἰτία γιά νά τούς ἀγαπᾷ. Φτάνει κάποτε, νά προτιμᾷ νά μένει μόνος μέ τή θλίψη του καί νά μὴν θέλει νά βγεῖ ἀπ' αὐτήν. Πολλές σωματικές ἀσθένειες εἶναι γνωστό ὅτι

ἔχουν αἰτία ἢ ἔστω ἐπιδεινώνονται ἀπό αὐτή τήν κακή ἐσωτερική διάθεση τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι, βλάπτεται καί τό σῶμα καί ἡ ψυχή. Γι' αὐτό λέει ὁ Ἄπ. Παῦλος ὅτι «*ἡ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται*» (Β' Κορ. ζ', 10).

Ἐπάρχει, ὅμως, καί ἡ κατά Θεόν λύπη, πού ἀναδεικνύει τοὺς γνήσιους Χριστιανούς. Αὐτή εἶναι ἡ λύπη γιά τίς ἁμαρτίες μας πρῶτα, ἡ ὁποία «*μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται*» (Β' Κορ. ζ', 10). Καί ὁ Κύριος μακαρίζει ὅσους λυποῦνται γιά τό κακό καί τήν ἁμαρτία πού βλέπουν νά ἐπικρατεῖ στή δική τους ψυχή, ἀλλά καί στόν κόσμο: «*Μακάριοι οἱ πενθοῦντες*» (Ματθ. ε', 4). Ἡ ἔγνοια καί ἡ μέριμνα γιά τά ἔργα τοῦ Θεοῦ, τά ἔργα τῆς ἱεραποστολῆς καί τῆς φιλανθρωπίας, συχνά γίνεται ἀφορμή θλίψης γιά τούς ἄνθρώπους πού ἀγαποῦν τόν Θεό καί τούς συνανθρώπους τους. Αὐτός πού ἀγαπᾷ, λυπᾶται γιά τό παραστράτημα τοῦ ἄλλου, γιά τήν ἀσθένεια τῆς ψυχῆς του, ἀλλά καί γιά τόν πόνο τοῦ συνανθρώπου του καί ἐφαρμόζει τό «*κλαίειν μετά κλαιόντων*» (Ρωμ. ιβ', 15).

Αὐτή ἡ κατά Θεόν λύπη, δείχνει τήν πνευματική ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου, καί ὀδηγεῖ σέ ἀγώνα πνευματικό, σέ μετάνοια, σέ δράση γιά βοήθεια τῶν πονεμένων καί γιά ἐπιστροφή τῶν ἀνθρώπων πού ἀπομακρύνονται ἀπό τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μιλοῦν γιά τή χαρμολύπη, γιατί μία τέτοια λύπη, καί κυρίως ἡ λύπη τῆς μετάνοιας, ἔχει μέσα καί τό στοιχεῖο τῆς χαρᾶς, ἔχει τήν εἰρήνη, ἀφοῦ ἐλκύει τή Χάρη τοῦ Θεοῦ. Καί ὅπου ὑπάρχει ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ὑπάρχει ἡ χαρά καί ἡ εἰρήνη.

Ὅσοι ἔχουν τέτοια πνευματική ζωή, ὥστε νά ἔχουν τήν κατά Θεόν καί ὄχι τήν κοσμική λύπη, ἔχουν ἐξασφαλισμένη τήν εὐτυχία τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ὁ Κύριος θά «*ἐξαιλίψει... πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν*» (Ἀποκ. ζ', 17). Ὁ Κύριος θά τούς δώσει ὅλα τά ἀγαθά τοῦ Παραδείσου καί θά «*σφουγγίσει*» μέ στοργή τά δάκρυά τους, γιατί ἔκλαιψαν γιά ὅσα καί ὁ Κύριος δάκρυσε, ὅταν ἦταν σ' αὐτό τόν κόσμο, καί κυρίως γιά τίς ἁμαρτίες τίς δικές τους καί τῶν ἄλλων, καί χάρηκαν γιά τά πνευματικά ἀγαθά, γιά τή σωτηρία πού ὁ Κύριος ἔφερε στόν κόσμο.